Ringmajanduse töörühma arutelude kokkuvõte

Sektori ootus kliimaseadusele: milleks on see vajalik ja millega tuleb sektori vaatest arvestada

Valdkonna peamine panus kasvuhoonegaaside (KHG) heite vähendamisse seisneb pikaajalises materjaliressursi väärtuse hoidmises ja seega teiste valdkondade KHG heitmete vähendamises ressursside efektiivsema kasutuse tõttu. Seega on tegemist horisontaalse valdkonnaga, mis peaks olema iga kliimaseaduse töörühma käsitluses. KHG inventuuri vaates hõlmab ringmajandus üksnes olmejäätmetes sisalduvaid biojäätmeid, mis on selgelt liiga kitsas fookus, kliimaseaduses ei tohiks kindlasti sellisele tasemele jääda.

Kliimaseadus peaks ringmajanduse vaatest andma suuna oluliste investeeringute järjepidevaks toetamiseks väljaspool hetkelisi EL rahastusvahendeid. Näiteks peaks saama tuge keemilise ringlussevõtu tehnoloogia turuletoomine nende plastijäätmete osas mis on mehaaniliseks ringlussevõtuks sobimatud.. Lisaks tuleks ka pärast EL rahastusperioodi lõppemist jätkata parandus-, hooldus- ja korduskasutusteenuste ning jagamismajanduse toetamist. Kliimaseadus peaks aitama luua võimalusi erinevate uute toormaterjalide ja teisese toorme kasutuselevõtuks Eesti majanduses. Näiteks võiks kaaluda uute ringlussevõtutööstuse investeeringute soodustamiseks nendele kohaliku kasu instrumendi laiendamist, mida hetkel on rakendatud tuuleparkide arendustele.

Sektori potentsiaal kasvuhoonegaaside heidet vähendada

Jäätmemajanduse valdkonna otsese KHG heite, mis hõlmab peamiselt biojäätmete KHG heidet, vähendamise potentsiaal on võrreldes baastasemega suur ning prognoos juba olemasolevate või kavandatavate meetmete rakendamise korral on positiivne. Veel puudub kvantitatiivne teadmine kogu valdkonna KHG mõjust ja heite vähendamise potentsiaalist. Sektori potentsiaali KHG heidet vähendada on praeguse info pinnalt keeruline mõõta, sest see sõltub iga teise valdkonna valmidusest ringmajandusse panustada ning selle mõju kajastub KHG inventuuris teiste sektorite all. Näiteks transpordis sõidujagamisteenusele üleminek, ühistranspordi ja kergliikluse edendamine, autokasutuse optimeerimine tänu parematele alternatiividele; ehituses olemasolevate ehitiste eelistamine uusehitusele, targem materjalikasutus; parandamiskultuuri edendamine, pakendite vähendamine ja üleüldine jäätmetekke vähendamine. Kui vaadelda kitsalt KHG inventuuri, siis biogaasi tootmine on küll KHG kitsas vaates kordades positiivsema mõjuga kui kompostimine, kuid viimast tuleb võrrelda ka mineraalse väetise valmistamisega, mis kajastub inventuuris mujal. Võrdlusbaasi tuleb arukalt valida. Tõenäoliselt on sektoril tulevikus ka otsene võimekus KHG heidet veelgi vähendada näiteks CO_2 püüdmise tehnoloogia ja prügilametaani lagundavate biofiltrite kasutuselevõtuga. Need peaksid olema riiklikult toetatavad tegevused.

Peamised meetmed kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks

Äsja allkirjastatud jäätmekava kogu jäätmetekke vaates ja töös olev olmejäätmete reform sisaldavad juba palju olulisi meetmeid. Kitsamas KHG inventuuri vaates on oluline mõju liigiti kogutud biojäätmete tekkekohal kogumise kohustusel. Tööstusjäätmete puhul on väga oluline tagada õiguslik paindlikkus selliselt, et ühe ettevõtte jääkmaterjali, kõrvalsaadust või jäädet oleks lihtne teise ettevõtte toormena kasutusele võtta, samuti peab lihtsustama uute vastavate lahenduste katsetamist. Ettevõtjatele on vaja üleüldiselt rohkem selgust õigusruumi võimaluste kohta. KHG arvestuses ei tohi jääda kinni kitsasse üksiku protsessi vaatesse, vaid käsitlema peab laiemat toote/jäätme eluringi. Võib vaadelda ka eraldi jäätmekäitlust, aga sel juhul pikema protsessina alates liigiti kogumisest, sorteerimisest kuni ringlussevõtuni, sealhulgas vahepealsed logistikaetapid. Näiteks ehitusvaldkonnas on eluringi analüüsid peagi normiks saamas. Ka jäätmereformiga juurutatakse osad olulised muudatused nagu näiteks toidujäätmete annetamise lihtsustamine.

Töörühmas kaardistatud võimalikud täiendavad meetmed KHG heite vähendamiseks lisaks olmejäätmete reformile ja uuele jäätmekavale on:

- sertifitseeritud komposti ja digestaadi kasutuselevõtu suurendamine,
- biogaasi tootmise edendamine (toidujäätmetest ja reoveesettest),
- tööstussümbioosi soodustamine läbi regulatiivsete ja mitteregulatiivsete meetmete,
- keskkonnakaitselubade (jäätmelubade) taotlemise ja väljastamise süsteemi lihtsustamine ja kiirendamine,
- toidujäätmete tekke vähendamine ja vältimine, toidu ümberjagamise eelistamine eelkõige inimestele ning kasutusvõimaluste laiendamine , söögikõlbliku toidu annetamise lihtsustamine,
- käibemaksuerisused parandusteenusele ja toiduannetusele,
- heitvee kasutamine vesiviljeluses ja kalakasvanduses,
- põletamiseelse sorteerimise edendamine,
- teisese toorme nõudluse suurendamine,
- jääksoojuse kasutamine kaugküttes,
- riigihangetes kestlike toodete eelistamine ning teisese toorme kasutamisele, korduskasutusele, parandusteenusele ja sõidukite või seadmete renditeenusele nõudluse loomine,
- uute käitluskohtade rajamise lihtsustamine näiteks kohaliku kasu instrumendi laiendamise kaudu või riigi finantseerimistoega,
- ehitusplatsil jäätmete liigiti kogumise nõudmine ja jäätmearuandlusega sidumine,
- ehitise kasutusloa andmise sidumine jäätmete aruandlusega,
- uusehituse projektides korduskasutuse arvestamine,
- jäätmete transpordist tuleneva kasvuhoonegaaside heite optimeerimine ja vähendamine,
- tootja tagasivõtu kohustuse laiendamine,
- jäätme- ja tootekoodide ühtlustamise võimaluste kaalumine,
- kestlike toodete tootedisaini nõuete selgem kommunikeerimine,
- parandus- ja korduskasutusteenuste toetamine ja kättesaadavuse edendamine,
- haridusasutustes õppetegevuse raames toodete parandamisega tegelemine,

- jäätmestaatuse ennetamise ja lakkamise regulatsiooni ülevaatamine selle lihtsustamise eesmärgil,
- jäätmekäitlusvõimekuste rajamise toetamine ja ressursitõhususe edendamine
- katsekoguste nõuete regulatsiooni ülevaatamine katsekoguste suurendamise eesmärgil,
- riiklike regulatsioonide ja (ehitus)normide ülevaatamine teisese toorme kasutuse soodustamiseks primaarsete ressursside kõrval või asemel,
- materjalipanga kontseptsiooni ja platvormi riiklik väljaarendamine,
- CO_2 püüdmise tehnoloogia arendamine ja kasutamine,
- prügilametaani lagundavate biofiltrite kasutuselevõtu edendamine,
- jäätmete keemilise ringlussevõtu võimaluste analüüsimine.

Kaardistatud meetmete mõju vajab täiendavat hindamist.

Sektori vajadused heite vähendamise potentsiaali realiseerimiseks

Madalama KHG-ga toodetele tuleb luua turgu, eeskätt tähendab see riigi eeskuju läbi hangete. Samuti soovitakse paremat arusaama õigusruumist, vajadusel ka õigusesse täiendavate katsetamisvõimaluste loomist ja loamenetluste kiirendamist. Oluline on ka riigi poolt rajatav usaldusväärne inforuum jääkmaterjalide kohta ning riigi toetused uute käitlusvõimekuste rajamisel.

Võimalused ja vajadused sektori konkurentsivõime tõstmiseks

Kuna paljud teised riigid on selles valdkonnas Eestist ees, siis nüüd on võimalus parimatest praktikatest ja teiste vigadest õppida. Võimalus ja ka vajadus on riigil oma hangetega eeskuju näidata. Konkurentsivõimet soodustab ka standardimine (näiteks toote- ja jäätmekoodide ühtlustamine) ning digitaliseerimine (digitaalse jäätmearuandluse süsteemi arendamise jätkamine ning materjalipanga loomine). Vaja on teadus- ja arendustegevust mitte otseselt jäätmete, vaid ringmajanduse valdkonnas (sh parandamine, jagamismajandus, asjade otstarbe muutmine, elukorralduse muudatuste sotsiaalne pool jne). Eraldi on välja toodud heitvee ja reovee käitlusvõimaluste laiendamisvõimalusi. Nii Eesti majandusele kui ka keskkonnale võiks olla kasulik toodete pikaealisuse motiveerimine läbi rangemate garantiitingimuste, mis aitaks parandada Eesti toodangu kvaliteedi kuvandit.

Sektori jaoks olulisimad põhimõtted ja tegevussuunad, mida tuleks kliimaseaduses sätestada

Ringmajanduse vaates oleksid asjakohased kliimaseaduse põhimõtted:

- kliimaneutraalse majanduse toimimiseks vajalike kriitiliste toormete, maavarade ja kohaliku taastuva ning teisese toorme uurimine ja kasutuselevõtt,
- eelduste loomine toodete pikaealisuseks ja parandatavuseks,
- ressurssi raiskamise ja jäätmetekke piiramine.

Täiendavad tegevussuunad:

- jäätmehierarhias võimalikult kõrge tasemega tegevuste eelistamine ja seda soodustavad tingimused riigihangetes,

- võimalik, et saastetasude regulatsioon vastavalt KHG mõjule,
- käibemaksuerisused parandusteenusele ja toiduannetusele,
- teiste sektorite põhised ringmajanduse põhimõtted ja tegevussuunad.